

JANUARI 1960 HÄFTE 1

Social- medicinsk tidskrift

TRETTIOSJUNDE ÅRGÅNGEN

Frågor utan svar

Inför ett nytt år och särskilt då perspektivet bakåt och framåt förlänges till ett decennium, kommer dagspress, radio och tv sina läsare, lyssnare och tittare att hart när storkna av kavalader över det förflutna för att inte tala om de flotta framtidsperspektiven. Genom att gå vid sidan om vår vanliga väg, kantad som den är av de grå minnespålarna över våra misslyckanden, förvandlas framtidsbilden till en kolorerad show, en via triumphalis mot nya solsystem och mot den mångdubblade levnadsstandardens paradisi.

Genomsnittsreportaget kring årsskiftet i press och radio förtjänar dock minst av allt en pompös beskrivning. Mera typiskt är ett hastverk under stor rubrik, flacka frågeställningar, ytliga svar och stressade och ledsna objekt, tvingade till hänsynsfullt beaktande av naiviteter. Några lysande undantag bekräftar regeln. "Det skulle inte skada med litet förkrosselse", säger Martinson i Svenska Dagbladet, i stället för allt övermod i världen. Han förutser att eftertankens kränka blekhet skall komma. Bland det sorgliga som inträffat här hemma utväljer denne djupt tänkande och erfarne författare "slopanet av det utmärkta Brattsystemet" som exempel och uttalar oro över det 'banditvälde', som håller på att uppstå hos oss. Bland dess orsaker finner vi

inte bara spriten. Brottslighetens angrepp på samhället måste besvaras med lagar och förordningar som skall följas utan alla psykologiska hårklyverier, säger Martinson, och vidare: "Lagarna skall vara som en het spis. Vill någon bränna sig på den, ja, det bryr sig inte spisen om". Hur många över den växande brottsligheten djupt oroade skulle inte andas en lättnadens suck om en sådan lagtillämpning genomfördes. Humanitära och pedagogiska hänsyn behöver därför inte åsidosättas. Ingen vill banditernas död. Chefen för socialstyrelsen gläder sig åt att platstillgången vid ungdomsvårdsskolorna framöver äntligen skall kunna tillåta oss att driva och studera resultaten av den fostrande ungdomsvård, som så länge stått på programmet men som på grund av platsbristen ej kunnat genomföras. Må resultatet bli gott, men har man verkligen studerat trenden för det framtida platsbehovet? Hur ligger det till med efterfrågestegringen inom fångvården och den institutionella ungdomsvården? Samhällets platsbehov synes under rådande förhållanden komma att följa ungefär samma lagar som anses gälla inom sjukvården där en annan generaldirektör utmäter progressiv utbyggnad — ad infinitum — statistiskt sett! Hur uppbibras och utbildas då

den personal som krävs inom den växande fång-, ungdoms-, sjuk- och mentalvården? Har vi råd att driva alla de etablissemang som vår ekonomi alltjämt tillåter oss att uppföra och avskriva? Skall vi lita till ökad import av utbildad personal? Bara till sjukvården eller också till fångvård och ungdomsvård? Frågorna är icke avsedda att vara ironiska. Naturligtvis bör vi själva klara upp personalbehovet först och främst inom dessa områden. Sannolikt bestrides än så länge ett sådant påstående av den som på ideologiska grunder kvarblivit i lidelsen för snabb internationalisering och generellt antagen normering och värdering. Ambitionen att bevara och utveckla ett lands särpräglade organisation och verksamhetsformer borde hellre prisas än nedvärderas. Kanske stundar också en ökad förståelse härav. I Internationella Arbetsbyråns årsredogörelse 1958—59 yttrar sig byråns chef:

”Härmed kommer jag till vad som enligt min uppfattning för närvarande är den viktigaste betingelsen för ett samarbete mellan nationerna för världsfred och bättre levnadsförhållanden, nämligen behovet av ömsesidig förståelse. Förståelsen börjar med att man inser olikheterna, inte med att man strävar till likformighet. Den utvecklas genom strävan att sätta sig in i problemen och att i en anda av ömsesidig respekt förstå alla nationers värderingar, även om man inte behöver acceptera dem, men inte genom viljan att tvinga alla in på en väg som leder till de mål som uppställts av en enda människa eller en enda nation eller till accepterandet av ett enda värdesystem.”

Såsom något av en bekännelse följer:

”Det kan synas paradoxalt att 40 års internationellt samarbete snarare har gjort oss medvetna om större olikheter än framkallat en större likformighet.”

Skall ILO även komma till insikt om den institutionella vårdens mänskliga och ekonomiska avigsidor?

Säkert är att vi själva får ta ansvaret och stå för följderna av vår planering vare sig den följer ILO:s rekommendationer eller ej.

Alla torde vara överens om att endast en rea-

listisk analys och verkligt radikala åtgärder kan ge hopp om lösning av de stora samhällsproblemen på det utsatta fältet. Den realistiska analysen måste vara ärlig och gå till botten för att klarlägga orsakerna till den oroande utvecklingen. Men ingen tror att ytterligare en parlamentarisk kommitté skulle förmå det. Varje tänkande människa har att i stället begrunda situationen, besinna sitt eget ansvar och därefter stå upp i aktiv medverkan för en ny tingens ordning. Det årtionde som nu inleds ger oss tillfälle att dra lärdom av 50-talets misslyckanden. De stora materiella vinster som vi nått och ytterligare eftersträvar skall inte tillåtas spela huvudrollen i våra omsorger och föreställningar. Den flerdubblade levnadsstandarden blir till en dödlig fiende om andliga krafter och moraliska principer icke tillåts göra sig gällande vid de ansträngningar som krävs för att förebygga barbari och vulgaritet i de ökade materiella resursernas släptåg. Kommer politiker och generaldirektörer att inse sammanhangen? Eller skall den gamla karusellen snurra vidare med flera sjuka, flera vårdplatser, flera mentalsjuka och brottslingar, flera vårdplatser för dem, flera institutioner, mer personal o. s. v. Det är ingen reklam för ett samhälle att nödgas omhänderta för värld ett stigande antal medborgare som dukat under för den välfärd man berett dem.

Waldemar Gårdlund

Grundaren av Socialmedicinsk tidskrift, med doktor Waldemar Gårdlund, har avlidit 80 år gammal. Gårdlund ägde själv och utgav tidskriften åren 1924—28 och var dess redaktör 1942—45. Gårdlund hade ett starkt intresse för socialmedicinska frågor. Han hävdade energiskt sin egen linje i sjukvårdspolitiska och organisatoriska frågor, förvärvat genom mångårig verksamhet som praktiserande läkare i huvudstaden och i läkarnas organisationer. Tidskriften hyllar honom som en av föregångsmännen på gränsen till en ny tid.

Redaktionen.